

knihy nebude bez užítku ani pro zasvěcenější čtenáře, ba přímo pro odborníky nezabývajících se právě danou tematikou. Takový je výklad o Al Mině (str. 191n.), Spině (str. 311) apod. Zde všude autor zpřítomňuje svůj výklad uvedením konkrétních, živých osob, které se na výzkumech podílely, a tak seznamuje čtenáře i se světem současné vědy. Při zmínce o Samotráce a o maloasijské Kýmě se mohl zmínit o významných výkopech Antonína Salače a při Černomoří o bratřích Škorpilových a znovu o Salačovi.

Prof. Bartoněk podal komplexní výklad o řecké kultuře, a proto do svých výkladů zahrnul nejen historii, ale i literaturu, filozofii, náboženství, mytologii, výtvarné umění atp. Zde ovšem nemohl jít do komplikované tematiky jinak než omezením se na přesný popis daného jevu anebo na jednu variantu. Tak Venetové se uvádějí jen v souvislosti s Itálií (str. 257, 311, ač jsou známi i z Paflagonie, ústí Loiry aj.), jako inspirační prostředek v Delfách se uvádějí jen výpary, vcelku sporné, učení filozofů je omezeno na stručné charakteristiky (nepříznivě se projevila při výkladu hédonismu) atp. Avšak autorovi nešlo v tomto případě o konkrétní vědu, např. filozofii, ale o výklad přínosu lokalit. Z tohoto hlediska můžeme ocenit autorovo zpracování, které podává v tom směru spolehlivé informace, jež namnoze nejsou součástí obecného kulturního povědomí (např. smrt básníka Archilocha).

Světlem starých Řeků je průvodce po řeckém světě v mateřské zemi, v Itálii (ale už ne na Sardinii a v západnějších krajích), a na maloasijském západním břehu a Kypru (bez jižního pobřeží, vnitrozemí a také bez Černomoří a Egypta). Autor se tedy omezil především na hlavní Řeky obývaná území, která po celou dobu — a ovšem i s Egyptem — tvořila jednotný svět. Bartoňkův průvodce není pouhý Baedeker, je to spíše český Pausaniás. Autor chce seznámit čtenáře s lokalitou, ale současně ho uvádí i do historie a kulturní tradice daného místa, ať už se odráží v mýtech, literatuře, výtvarném umění apod.

Knihy je zaměřena pro čtenáře, ale především takového, který hodlá řecký svět navštívit. Proto se autor neomezuje jen na starověk, ale doporučí svému čtenáři i mnohou lokalitu byzantskou, případně i pozdější. Jde mu o to, aby uživatel jeho knihy vychutnal s ním vše, co mu krásná heladská země nabízí a co by nechtěně mohl na své cestě vynechat.

Stejně jako v předešlé publikaci projevuje se tu spolehlivost údajů a autorův smysl pro zajímavý detail, jaký mu podávají nejrůznější disciplíny věd o antickém starověku. Také zde nechává místy autor promlouvat původní prameny, které podává buď ve vlastním překladu, vždy obsahově přesném, anebo ze spolehlivých překladů už existujících (výjimku tvoří epigram ve SSR 140). Nejednotná je praxe při překladu veršovaných textů, které jsou někdy uvedeny v próze. Při tisku, nepochybně vlivem jazykových úprav, se místy objevuje v páté stopě hexametru dvojslabičné slovo místo tříslabičného (např. Od. 134, 108, 277).

Pro bližší obeznámení se s řeckou kulturou připojil autor k Světu nástin vývoje řecké kultury (str. 229nn.). V obou knihách nalezneme pěkné, ne vždy běžné ilustrace, které jsou promyšleně vybrány. Knihy jsou doplněny rejstříky (ve Světu se od str. 260 rozchází paginace s rejstříkem) a soupisem nejvýznamnější literatury (v ní postrádáme J. Bouzek, Homerisches Griechenland, P. Oliva, Raná řecká tyrannis, a týž, Solón).

V době, kdy tuto zprávu píšeme, zmizely obě publikace z knižního trhu, což svědčí o tom, že se autorovi podařilo najít vhodný přístup ke čtenáři. Místy se nám zdál nadbytečný lyrizující výklad (Svět 226 o Etně), případně častější používání okrasných epitet. Ve svém souhrnu jsou však výklady podány zajímavě a jasně. Snad lze vyslovit naději, že nás autor záhy překvapí další neméně přitažlivou publikací, jakými byly jeho předešlé.

Radislav Hošek

T. V. Blavatskaja: Grečeskoje občestvo vtorogo tysjačletija do novej ery i jeho kultura, Izdatelstvo Nauka, Moskva 1976, stran 172.

Další publikací vydanou v roce 1976 v nakladatelství Nauka a dotýkající se světa starých Řeků je publikace, jejíž autorkou je T. V. Blavatskaja, známá ve vědeckém světě již svou první úspěšnou prací „Achejskaja Grecija vo vtorom tysjačletiji do n. e.“, vydanou v Moskvě v roce 1966. V nové monografii zkoumá autorka rozmanité

stránky kulturního života nejstaršího Řecka i význam achajského živlu pro kulturu řeckého klasického období. Kniha je rozdělena do osmi kapitol. První dvě kapitoly nás seznamují se základními tendencemi sociálního rozvoje Řecka v 2. tisíciletí př. n. l. (kap. I. str. 5–25) a s řeckou etnogenezí (kap. II — Ot Pelasgii k Elladě — str. 26–43). Vzhledem k tomu, že nám zatím dostupné prameny neposkytují možnost vytvořit si obraz plného kulturního rozvoje Řeků v 22.–12. stol. př. n. l., soustřeďuje autorka svou pozornost na hlavní tendence tohoto vývoje, což se pak odráží v rozvržení jednotlivých kapitol knihy. Tak v kap. III (str. 44–59) hovoří o kontaktech achajské kultury s kulturami sousedních středomořských národů, v nejobsáhlejší kapitole IV (str. 60–112) probírá zemědělství a řemeslnou výrobu ve zkoumaném období stejně jako nejrůznější další dovednosti technického charakteru, zvl. stavitelství. Zrodu vědních disciplín se dotýká kap. V (str. 113–127), v níž autorka podává výklad o počítání, písemných systémech, o znalostech zeměpisných i lékařských, kap. VI (str. 128–138) pojednává o problematice zvykového práva, kap. VII (str. 139–156) je věnována náboženským otázkám a konečně o umění se hovoří v kap. VIII (str. 157–165).

V kapitolách dotýkajících se kulturního rozvoje Řeků v II. tisíciletí př. n. l. vychází autorka v zásadě ze dvou hlavních pramenných okruhů, a to z pramenů archeologických (zvláště v kap. o umění) a z detailního rozboru nejstarších řeckých eposů Iliady a Odysseje (zvláště v kap. o geografii a náboženství), případně z vypravování o výpravě Argonautů (v kap. o geografii). Všechny výklady Blavatské směřují pak k podpoře hlavní teze práce, že totiž kulturní úroveň Řeků z bronzového období svědčí o neobvykle vysokém stupni intelektuálního rozvoje této společnosti a zatím co kulturní lidstvo již dávno poznalo nesmírný význam klasického Řecka pro formování moderní evropské kultury a s úctou obdivuje geniální tvůrce řecké literatury, architektury, sochařství a malířství z 1. tisíciletí př. n. l., je na čase, aby byla věnována náležitá pozornost i velikosti období předchozího, o jehož významu pro rozvoj samotné řecké klasické kultury nelze — jak to bezpečně prokazují objevy posledních desetiletí — pochybovat.

Nebylo jistě snadné pojednat na 170 stranách o látce, již je věnována řada nových monografií a speciálních časopiseckých studií. Práce Blavatské však obtožijí před přísnými vědeckými kritérii a plně prokazuje autorčinu schopnost orientovat se ve složité problematice historické, archeologické i uměnovědné.

Dagmar Bartoňková

A. F. Losev: Antičnaja filosofija istorii, Izdatelstvo Nauka, Moskva 1977, stran 207.

Klasické filology — ať už se zabývají antickou filozofií, antickými dějinami či literaturou —, ale i jiné odborníky, filozofy či historiky, jistě zaujme nejnovější práce známého sovětského filozofa a filologa profesora A. F. Loseva, vydaná v roce 1977 v moskevském nakladatelství Nauka pod názvem *Antičnaja filosofija istorii*. Losev zde na základě důkladné analýzy velkého množství antických autorů — leckdy za tímto účelem zkoumaných poprvé — ukazuje, jak řečtí myslitelé zachycovali, případně dále promýšleli pojem času a prostoru. Základní stupně v chápání času a kulturního rozvoje v antice zkoumá Losev především v těchto tematických okruzích: 1. v období mytologickém (zdůrazňuje zde nerozlučnou spojitost představ času a věčnosti), 2. v období epickém (člověk jako individualita se začíná vydělovat a zároveň vyděluje i čas svých činů ze sféry věčnosti; Losev tyto teze dokumentuje na Iliadě a demonstrovuje, že Ilias ve své prostřední části — na rozdíl od začátku a konce eposu — přímo překypuje událostmi), 3. v období městského státu „polis“ (jedinec je tu již vyzdvížen zcela markantně a o čase se uvažuje i z hlediska filozoficko-teoretického; tento vývoj Losev ukazuje na dílech hlavních představitelů řecké tragédie).

Za těmito výklady následují dvě kapitoly, v nichž se autor obírá konkrétním antickým materiálem, na němž dokládá své myšlenky. Tak v kap. VI (str. 55–86) si všímá vybraných textů z řecké epiky, sólové i sborové lyriky a tragédie, v kap. VII (str. 87–115) probírá historiografické materiály (Hérodot, Thúkýdídés, díla sofistů a Xenofon, názory Dionýsia Halikarnasského na Hérodota a Thúkýdida). Dále podrobuje Losev zkoumání antické filozofie, jímž věnuje tři kapitoly své monografie; kap. VIII si všímá filozofů VI.–V. stol. př. n. l. do vystoupení Démokrita, kap. IX se obírá speciálně Démokritem a konečně v kap. X se pojednává o Platónovi a Aristotelovi.